

द्राक्ष सल्ला

डॉ. आर. जी. सोमकुंवर

गेल्या आठवड्यापासून द्राक्ष विभागात वातावरणाचे बरेच बदल घडून गेल्याचे दिसते. या कालावधीत तापमानातील बदलाचा द्राक्ष बागेत असलेल्या विविध वाढीच्या अवस्थेतील पिकांवर विपरीत परिणाम होत असल्याचे दिसते. या अडचणींवर मात करण्यासाठी पुढील उपाययोजना उपयुक्त ठरतील.

लवकर छाटणी झालेली बाग मणी फुगवणीसाठी

या बागेत सध्या मण्यात पाणी उतरण्याची अवस्था सुरू असेल. या वेळी पाणी उतरल्यानंतर मण्याच्या दोन ते तीन मि.मी.ने आकार वाढतो. जमिनीची स्थिती व उपलब्ध पाण्याची प्रत चांगली असल्यास यापेक्षाही मणी आकार चांगला मिळू शकतो. मात्र बऱ्याच द्राक्ष बागेत एकतर जमिनीमध्ये चुनखडीचे प्रमाण अधिक आहे किंवा पाण्यात क्षार अधिक असल्याची परिस्थिती आहे. यामुळे

वेळेवर व उशिरा छाटलेल्या बागा

या बागांमध्ये मणी सेटिंग ते १० ते १२ मि. मी. आकाराचे मणी ही अवस्था सध्या असेल. बऱ्याच ठिकाणी बदलत्या वातावरणामुळे बागेत रात्रीचे दव पडणे, कॅनोपी अधिक काळ ओली राहण्याची समस्या दिसून येते. यामुळे कधी न वाढणारा डाऊनी मिल्ड्यूचा प्रादुर्भाव या वेळी जास्त प्रमाणात वाढताना दिसतो. यामुळे शेतकऱ्यांचा खतापेक्षा रोग नियंत्रणासाठी अधिक खर्च होताना दिसून येतो.

रोगाच्या प्रादुर्भावासाठी महत्त्वाचे कारण म्हणजे दाट कॅनोपी व त्यामुळे वाढलेली आर्द्रता होय. तापमान कमी असल्याने पानांद्वारे होणाऱ्या बाष्पोत्सर्जनाचे प्रमाण कमी होते. त्याच वेळी मण्याचा आकार वाढवण्यासाठी आपण सिंचनाद्वारे पाण्याचे प्रमाण वाढवलेले असते. त्यामुळे गरजेपेक्षा पाण्याची उपलब्धता जास्त होऊन आर्द्रतेचे प्रमाण अधिक वाढते. कॅनोपीची गर्दी, गर्दीत वाढलेली आर्द्रता व जमिनीवरही सिंचन पाण्यामुळे वाढलेली आर्द्रता यामुळे पूर्वीचे डाऊनी मिल्ड्यूचे बीजाणू पुन्हा सक्रिय होतात. बऱ्याच वेळा पानांवर कोणतीही

द्राक्ष बागेमध्ये क्रॅकिंगची समस्या. बाष्पोत्सर्जनाच्या प्रमाणात सिंचनाचे व्यवस्थापन केल्यास द्राक्ष मण्यातील क्रॅकिंगचे प्रमाण कमी करता येईल.

बुरशी दिसत नसली घड खराब झालेला दिसतो. तेव्हा या वेळी काही उपाययोजना महत्त्वाच्या असतात. गर्दी असलेल्या फुटी मोकळ्या करणे, बगलफुटी काढून घेणे, घड नसलेली फूट कमी करणे इ. गोष्टी मोकळी कॅनोपी करण्यास मदत करू शकतात. या कॅनोपीमध्ये फवारणीचे कव्हेरेज चांगले होऊन रोगनियंत्रण सोपे होईल.

मणी सेटिंगनंतर ढगाळ वातावरण असलेल्या परिस्थितीत भुरी रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून येत आहे. मण्यात पाणी उतरण्याच्या अवस्थेतील घडांवर यावेळी भुरी रोगाचा प्रादुर्भाव जास्त प्रमाणात दिसून येतो. पाने जुनी होत असताना झालेल्या वातावरणातील बदलामुळे ढगाळ

तापमान चढ-उताराचा परिणाम कमी करण्यासाठी प्रयत्न आवश्यक

मण्याचा आकार वाढण्यास अडचणी येतात. काही परिस्थितीत बागेत मुळे कार्य करत नसल्यामुळेही मणी फुगवणीस अडचण येते. अशा वेळी मुळांची कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी पुढील उपाययोजना महत्त्वाच्या ठरतील. वेलीची मुळे शक्यतो फळकाढणीपर्यंत कार्यरत असावीत, यासाठी बोद भुसभुशीत असणे गरजेचे असते. सध्या आपल्याला बोद जास्त खोदता येणार नसल्याने बोदाच्या वरील बाजूने कुदळ किंवा खुरपीने टाचून घ्यावे. किंवा बोदाच्या बाजूने रोटार मारून थोडीफार मुळे तोडून घ्यावीत. विशेषतः मण्याचा आकार ८ ते १० मि.मी. असताना बोद मोकळे केल्यास किंवा बोदाच्या बाजूने नांगराचे तास टाकल्यास फळ काढणीपर्यंत मुळे कार्यक्षम राहत असल्याचा अनुभव आहे. पाणी उतरल्यानंतर मण्यात गोडी उतरणे शिल्लक राहते. मात्र यासोबत थोडाफार मण्याचा आकार वाढल्यास घडाचे वजन वाढण्यास मदत

होते. यासाठी फक्त पालाशयुक्त खते न देता स्फुरद आणि पालाशयुक्त ग्रेडची खते वापरणे महत्त्वाचे असते. उदा. ०-९-४६, ०-५२-३४ किंवा अन्य.

पिंक बेरी समस्या

या वेळी तापमानात चढ उतार होत असल्यास मण्यातील हिरवा रंगाचे रूपांतर गुलाबी रंगात होताना दिसून येईल. जेव्हा दिवसाचे तापमान ३५ अंश सेल्सिअसच्या वर जाते, रात्रीचे तापमान ७ ते ८ अंशापेक्षा कमी होते, अशा वेळी किमान व कमाल तापमानात बरीच तफावत निर्माण होते. या वेळी बदललेल्या तापमानामुळे वेलीच्या शरीरशास्त्रीय हालचालींमध्ये संतुलन बिघडते. मण्यात उपलब्ध हिरव्या रंगद्रव्यांचे गुलाबी रंगद्रव्यात होते. परिणामी, हिरव्या घडाचे रूपांतर गुलाबी घडात होते. याला पिंक बेरी असेही संबोधले जाते. घडाचा काही भाग हिरवा दिसेल, तर काही गुलाबी अशी द्राक्षे गोडीला चांगली असली तरी ती निर्यातयोग्य राहत नाहीत. त्यामुळे निर्यातीच्या उद्देशाने केलेली मेहनत वाया जाते. या समस्येवर कोणतीही उपाययोजना पूर्ण कार्यक्षम नसली तरी काही उपाययोजनांचा थोडाबहुत फायदा होऊ शकतो.

द्राक्ष घडाला पेपर गुंडाळल्यामुळे पिंक बेरीवर नियंत्रण मिळवणे शक्य आहे.

बागेतील कमाल व किमान तापमानातील तफावत कमी करण्यासाठी प्रयत्न करावा. त्यासाठी बागेत जागोजागी ठिकठिकाणी शेकोट्या पेटवून किमान तापमान वाढवता येईल. यासोबत बागेत पाणी जास्त प्रमाणात वाढवून काही

अंशी तापमान वाढवता येते. मण्यात पाणी उतरण्यापूर्वी बागेत शेडनेटचा वापर केल्यास किमान तापमान नियंत्रणात राहण्यास मदत होते.

या सोबत प्रत्येक घड पेपरने झाकून घेतल्यास बाह्य तापमानाचा त्यावर परिणाम होणार नाही. मात्र पेपर झाकण्याची विशिष्ट अवस्था व बागेतील अन्य परिस्थितीचा विचार करणे गरजेचे असेल. मण्यात पाणी उतरण्याच्या साधारणतः ८ दिवस आधी पेपरने घड घाकून घ्यावेत. तर पेपर झाकण्यापूर्वी घडांवर भुरी व मिली बगचा प्रादुर्भाव पूर्णपणे नियंत्रणात असल्याची खात्री करावी. पेपर झाकण्यापूर्वी जैविक नियंत्रणाच्या (ट्रायकोडर्मा, व्हर्सिसिलिअम इ.) दोन, तीन फवारण्या केल्यास रोग व कीडनियंत्रण सोपे होते. अन्यथा, बऱ्याच वेळा फळ काढणीच्या वेळी द्राक्ष घड हिरवा राहतो. मात्र त्यावर भुरी किंवा मिलीबगचा भरपूर प्रादुर्भाव दिसून येतो.

- डॉ. आर. जी. सोमकुंवर, ९४२२०३२९८८, (राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी, जि. पुणे.)

Advertisement for VILASEA (Vilasa) fertilizer. It features a bottle of the product and a bunch of green grapes. Text includes '100% रेसिड्यु फ्री', 'विलासी®', and 'विलासी® ची फवारणी करा. भुरी, डाऊनी, कुज आणि मनी क्रॅकींगची विंता सोडा...'. Contact info: +91 93600 00316.

Advertisement for CHIT'O SUN (Chit'o Sun) fertilizer. It features a bottle of the product and a bunch of purple grapes. Text includes '100% रेसिड्यु फ्री', 'CHIT'O SUN', and 'Per Ltr. MRP : ₹775/-'. Contact info: +91 93600 00316.